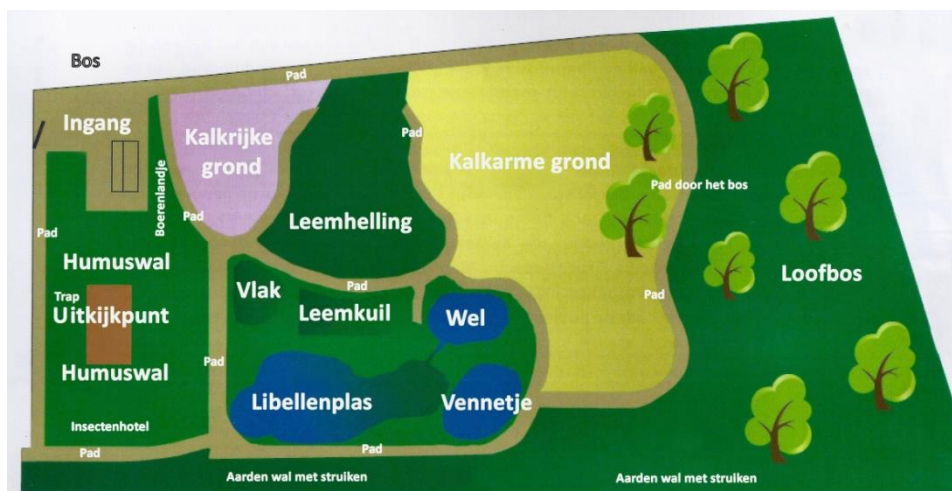

Heemtuinblogs

In dit rubriekje van de IVN-werkgroep Heemtuin Educatie houden wij belangstellenden op de hoogte van de ontwikkelingen in de Gooise Heemtuin. In de rubriek werkgroepen lees je meer over de werkgroep Heemtuin Educatie en de Gooise Heemtuin.

Veel leesplezier.

Namens de werkgroep Heemtuin Educatie: wouter-nugteren@ziggo.nl

---

Beste Heemtuinders en belangstellenden.

Heemtuinblog van 8 november 2017.

Het werkseizoen 2017 is afgesloten! Dat hebben we gedaan met koffie en heerlijk zelfgemaakt gebak van Else. De tuin is nu in winterrust.

De afgelopen weken veranderde de tuin langzaam van herfstidylle in winterse verstillings. De bomen zijn vrijwel kaal, maar het verassende is dat het bladerentapijt daaronder dekking geeft aan bloemen die niet van ophouden willen weten. Bij het maaien van de kalkhelling kwam zowaar een knalrode bosaardbei tevoorschijn. En de Gaspeldoorn doet alsof de lente om de hoek kijkt, met knoppen die op barsten staan. Maar de winter komt, echt waar! De Vossenbessenstruikjes staan al te pronken als kerststukjes.

De tuin is klaar om de winter te ontvangen. De paden hebben we zo veel mogelijk van de dikke laag bladeren ontdaan, dat is wel zo prettig voor de bezoekers. Zo blijft het genieten van de Gooise Heemtuin. Alle seizoenen zijn immers mooi! Nu is het de tijd van de paddenstoelen. Kom maar kijken!

Als werkgroep Heemtuin Educatie kunnen we terugzien op een prachtig seizoen met als hoogtepunt de aanbieding door de besturen van IVN en KNNV van een prachtig insectenhotel, ter viering van beider jubilea.

Bij goed weer komen we begin april 2018 terug met een nieuw heemtuinseizoen. Tot ziens! We houden je op de hoogte.

Foto's Aad Kop

Heemtuinblog 22 augustus 2017

Het wordt steeds rustiger in de tuin, stiller eigenlijk. Vogels hoor en zie je nauwelijks meer. Je ziet en ruikt dat de nazomer vaste voet heeft gekregen. In het zonlicht glanzen spinnenwebben ragfijn tussen de struiken en takken. Paddenstoelen steken hier en daar de kop op. De braamstruiken op de humushelling zitten barstensvol met vruchten en ze zijn lekker ook! We plukken er van want er is meer dan genoeg voor vogels en mensen. Zo nu en dan drijft een prikkelende herfstgeur langzaam door de tuin. Ja, de herfst sluipt voorzichtig maar onmiskenbaar naderbij.

Dit is de tijd voor insecten die zo te zien druk bezig zijn met het veiligstellen van hun nageslacht. Vlinders fladderen opgewekt door de tuin. Honingbijen, wilde bijen en vliegen, in alle soorten en maten, bezoeken alles wat bloeit. Vooral Schermhavikskruid is populair. De heidestruikjes bloeien dit jaar weer prachtig. Om blij van te worden!

Het werk gaat relaxt door. Door paden te schoffelen en struiken en bomen waar nodig te snoeien houden we de tuin toegankelijk en op orde. De groei van flab in de wel neemt langzaam af. Krijgen we die wildgroei eindelijk een beetje onder controle? We hebben nu meer tijd om de natuur in de tuin te observeren. Haast klussen zijn er nauwelijks en we richten ons vooral op onderhoud. Onze elfuurpauze op het bankje wordt steeds gezelliger, zeker met Sam erbij, de kleindochter van Ella. En de tuin verveelt nooit.

Foto's Aad Kop

Te zien in de tuin:

Kalkhelling: Hazenpootje, Bosaardbei, Beemd kroon, Wilde marjolein, Kleine bevernel, Zwarte toorts, Gewone agrimonie, Bijvoet, Boerenwormkruid, Grasklokje, Rode klaver, Duizendblad, Sint-Janskruid, Schermhavikskruid

Leemhelling: Muizenoor, Schapenzuring, Zandblauwtje, Sint-Janskruid, Struikhei, Schermhavikskruid

Leemkuil: Smalle weegbree, Gewone spurrie.

Wel: Bosaardbei, Moerasrolklaver, Steenanjer, Grote kattenstaart, Blauw glidkruid, Heelblaadjes, Wollige munt, Hertsmunt, Schermhavikskruid, Koninginnekruid, Wilde bertram, Wolfspoot, Grote wederik

Veen: Gewone dophei, Pijpenstrootje, Rode bosbes, Waternavel, Koninginnekruid, Struikhei, Tormentil.

Heide: Schapenzuring, Gewone dophei, Struikhei.

Bos: Rankende helmbloem, Brede wespenorchis, Gewone hennepnetel.

Libellenplas: Witte waterlelie, Moerasrolklaver, Betonie, Grote wederik, Grote pimpernel, Wilde bertram, Watermunt, Koninginnekruid, Schapenzuring

Houtwal: Gewone hennepnetel, Echte Guldenroede (RL)

Humushelling: Dagkoekoeksbloem, Braam, Betonie, Gewone hennepnetel, Gewone rolklaver

Weinig nieuwe planten te zien: Echte guldenroede bij de Libellenlas, Blauwe knoop bij de Wel, en Vlasbekje bij de Humushelling.

Verder 5 soorten vlinders: Bont zandoogje, Bruin zandoogje, Kleine vuurvlinder, Klein en groot koolwitje

en 2 libellensoorten: Bloedrode heidelibel en vrouwtje Oeverlibel.

Graag tot de volgende blog!

Wouter Nugteren

Heemtuinblog van woensdag 26 juli 2017

Als gevolg van tijdsgebrek moest het schrijven van heemtuinblogs helaas enige tijd blijven liggen. Maar we zijn we weer...! Het werk in de tuin ging ondertussen gewoon door.

Op een droge en zonnige woensdagochtend hebben we de humushelling gemaaid en ter herinnering daaraan er staat er nu een schattig hooibergje.

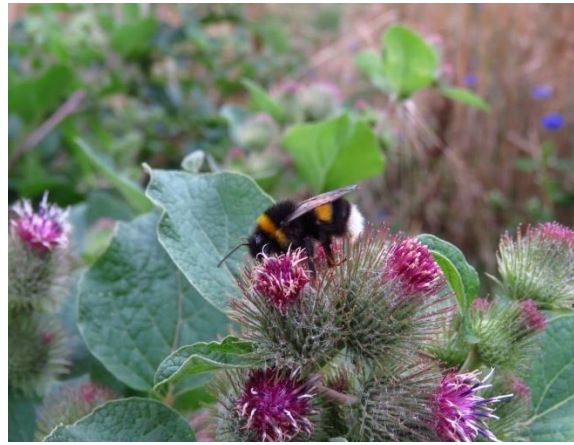
Alle informatiebordjes in de tuin zijn geactualiseerd en er zijn enkele nieuwe bij gekomen, met name over de wilde bij. Met de komst van het insectenhotel is onze missie namelijk verbreed en kunnen we het belang van wilde- en honingbijen beter onder de aandacht van het publiek brengen.

Op zondag 16 juli vond de officiële overdracht plaats van het insectenhotel door de besturen van IVN en KNNV. Het was een bescheiden maar plezierige gebeurtenis in kleine kring. Na afloop volgde een publiekswandeling in samenwerking met onze burens van de bijenschans. Het excursiethema "Blij met de Bij" bleek door de mooie opkomst een schot in de roos. De IVN-infowagen was paraat met Ella achter de balie. De heemtuin stond in feesttooi met een ongekende gele bloemenzee van Wederik. Een aanwezige liet zich ontvallen dat hij de heemtuin nog nooit zo mooi had gezien! Het publiek was enthousiast en dat gold ook voor ons. De bijenexcursie lijkt daarmee voor herhaling vatbaar.

Het centrale deel van de heemtuin ligt in een soort kom die aan de west- en noordzijde door bos is beschermd. De zuidzijde is grotendeels open en als de zon schijnt stijgt de temperatuur er razendsnel. De zomer is dé tijd voor insecten, warmteminnaars bij uitstek. Dat is in de heemtuin goed te merken. Bij een beetje zon en lekkere warmte moet je als natuurliefhebber echt de tijd nemen om eens goed naar alle insectengewriemel te kijken. Veelkleurige vlinders, zweefvliegen, hommels en honingbijen vliegen af en aan. Bij het insectenhotel scharrelt altijd wel een Goudwesp rond bij net in gebruikgenomen nestgangetjes. Die Goudwesp is een zogenoemde "koekoeksbij" die zich gedraagt als een koekoek. Vrouwtjes bouwen geen eigen nesten maar gebruiken die van andere soorten. Als de toegang tot een nog niet afgesloten nest even onbewaakt is, duikt de schitterend gekleurde Goudwesp prompt en ongenodigd naar binnen om er stiekem eigen eieren te leggen. Uitgekomen parasiteren haar larven op die van solitaire bijen en wespen.

Op insectengebied is nog veel meer te zien. Fel jagende libellen patrouilleren met strakke wendingen laag over de tuin. Wie nu over de zandpaden loopt moet goed opletten om de talloze net gegraven nestholletjes niet te vertrappen. Opvallend onopvallend zijn de grijs gekleurde zandloopkevers die pal voor je voeten opspringen om een flits een metertje verderop neerploffen. Wat zijn ze toch snel! En dan zie je tot je verrassing ineens een grote Pluimvoetbij, die moeizaam een holletje in het pad probeert te graven. Dat is een hele klus, zeker als je zwaar beladen bent met stuifmeel.

Bij het verlaten van onze "sprookjestuin" valt een aandoenlijk kikkertje in de waterlelie op. Als je niet beter weet zou je zeggen dat hij op zoek is naar een prinses...! Boven de korenveld bij de toegang tot de heemtuin wemelt het van laagvliegende huiszwaluwen! Er is veel te beleven in en rond de Gooise heemtuin in Blaricum. Het is een voorrecht om hier van te mogen genieten. Dankjewel tuin!

Foto's Aad kop

Bloeiende planten:

Kalkhelling: Hazenpootje, Gewoon biggenkruid, Beemdkroon, Wilde marjolein, Muizenoor, Kleine klaver, Kleine bevernel, Geel walstro, Zwarte toorts, Stinkende gouwe, Gewone agrimonie, Bijvoet.

Leemhelling: Muizenoor, Steenanjer, Schapenzuring, Zandblauwtje, Sint-Janskruid, Vingerhoedskruid

Leemkuil: Smalle weegbree, Gewoon biggenkruid, Bochtige smele, Steenanjer.

Wel: Waterzuring, Smalle weegbree, Gewone waterbies, Bosaardbei, Moerasrolklaver, Steenanjer, Grote kattenstaart, Blauw glidkruid, Heelblaadjes, Hertsmunt, Schermhavikskruid, Breedbladige wespenorchis.

Veen: Ronde zonnedauw (bijna bl.), Pitrus, Gewone dophei, Tormentil, Gewoon biggenkruid, Grote lisdodde, Wilde bertram, Pijpenstrootje, Rode bosbes.

Heide: Vingerhoedskruid, Gewoon biggenkruid, Schapenzuring, Gewone dophei, Stekelbrem.

Bos: Rankende helmbloem, Breedbladige wespenorchis, Gewone hennepnetel.

Libellenplas: Wateraardbei, Witte waterlelie, Egelboterbloem, Grote boterbloem, Moerasrolklaver, Moerasspirea, Betonie, Kruisblad walstro, Grote wederik, Grote pimpernel.

Humushelling: Oranje havikskruid, Dagkoekoeksbloem, Vingerhoedskruid, Braam, Kraailook, Valse salie (ook bij zithoek), Knoopkruid, Betonie.

Akker: Veldzuring, Gewone margriet, Boekweit.

Heemtuinblog van woensdagochtend 28 juni 2017

Het was een rustige woensdagochtend met een kleine opkomst.

Het was lekker werken. Af en toe viel er een licht buitje en dan overheerste het stille maar gezellige geruis van de regen. Maar in droge periodes braken op de achtergrond de schoolkinderen op de camping uit en dan was het gedaan met die heerlijke rust. Jammer, dan had ik liever een beetje regen. In het bos lieten Merel en Zanglijster hun heldere zang horen. Wat zal ik ze missen als straks het vogelzangseizoen ten einde is. Misschien moeten dan we het zangkoor van onze collega Jeltje maar eens uitnodigen.

Vanwege al het hemelwater kwam er niets van de geplande maaibeurt van de humushelling. Het gras was veel te nat. Volgende week een nieuwe kans.

Er kwamen nogal wat passanten langs. Vaste bezoekers met een vast wandelloopje waarschijnlijk, want ze gingen na een kort rondje door de tuin al weer weg.

Ik heb voor de wel zuurstofplanten als Watergentiaan en Waterranonkel gekocht. Als ze aanslaan halen we meer. Van een buurvrouw van de bijenschans kregen we twee emmers met Krabbenscheer, ook een zuurstofplant, cadeau. Hopelijk zullen de nieuwkomers bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit en het verdwijnen van de flab. Ik heb watermonsters mee genomen voor onderzoek. Daar zijn inmiddels adviezen uitgekomen die we binnenkort zullen bespreken.

Zo maar wat impressies:

De tuin lijkt zich goed te hebben hersteld van alle droogte. De kalkhelling is een dichtbegroeide groene oase waar Zwarte toortsen er met hun gele bloemen onbekommerd bovenuit steken. De Gaspeldoorns die we aan het begin van ons werkseizoen kort boven de grond hebben afgeknipt, zijn aan een krachtige groeispuurt begonnen. Volgend jaar moeten we ze op het andere veldje verjongen. De Rode bessen bij het veentje hebben zich verder uitgebreid. Helaas lijkt de Zonnedauw, ondanks alle pogingen om het plantje meer licht en ruimte te geven, op zijn retour.

We verheugen ons op de officiële overdracht van het insectenhotel, geschenk van IVN en KNNV, op zondagmiddag 16 juli. Aansluitend organiseren wij samen met de imkers van bijenschans Steegland een openbare Bijenwandeling onder het thema "Blij met de Bij. Start om 13.30 uur vanaf de parkeerplaats van de Algemene begraafplaats, Woensbergweg, Blaricum

Als gebruikelijk een overzicht van bloeiende planten. Onderstreepte soorten zijn nieuw op genoemde locatie.

Foto's Wouter Nugteren

Als gebruikelijk een overzicht van bloeiende planten. Onderstreepte soorten zijn nieuw op genoemde locatie.

Kalkhelling: Kleine pimpernel, Hazenpootje, Gewoon biggenkruid, Beemdkroon, Grasklokje, Wilde marjolein, Muizenoor, Kleine bevernel, Steenanjer, Gewone agrimonie, Zwarte toorts, Geel walstro, Sint- Janskruid, Teunisbloem, Zandblauwtje

Leemhelling: Steenanjer, Schapenzuring, Zandblauwtje, Sint-Janskruid, Beemdkroon, Zwarte toorts

Leemkuil: Smalle weegbree, Gewoon biggenkruid

Wel: Rietorchis, Waterzuring, Moeraswespenorchis, Heelblaadjes, Moerasandoorn, Smalle weegbree, Witte klaver, Kamgras, Gewone waterbies, Moerasrolklaver, Steenanjer, Grote kattenstaart, Blauw glidkruid,

Grote wederik

Veen: Pitrus, Gewone dophei, Tormentil, Grote kattenstaart, Grote wederik, Grote lisdodde, Rode bosbes

Heide: Vingerhoedskruid, Gewone dophei, Zandblauwtje

Libellenplas: Wateraardbei, Witte waterlelie, Egelboterbloem, Grote boterbloem, Moerasspirea, Grote wederik, Grote kattenstaart, Moerasrolklaver, Adderwortel, Paddenrus

Humushelling: Vingerhoedskruid, Braam, Kraailook, Gewoon biggenkruid

Zithoekje: Valse salie, Wilde liguster

Hek langs het voorbos: Kamperfoelie

Deze week extra aandacht voor de grassen.

Jenny heeft de volgende soorten kunnen determineren:

Reukgras, Kamgras, Bochtige smele, Gestreepte witbol, Gewoon struisgras, Kweek, Kanariegras.

Moerasstruisgras

Russen: Pitrus en Paddenrus (bloeiend)

Heemtuinblog van woensdagochtend 21 juni 2017

De weerprofeten op de verschillende media voorspelden eensgezind een superwarme dag. Geen valse profeten deze keer, want ze kregen gelijk!

Om de te verwachte ergste warmte te omzeilen begonnen we woensdagochtend een uur vroeger, toen de temperatuur nog te doen was. Ideaal voor het doen van lichte werkzaamheden en het tijd nemen voor gezelligheid.

In de regel maaien we de humushelling in juni en september. Voor vandaag stond de maaibeurt van juni op het programma. Het gras op de steile humuswal staat hoog en de geel geworden bloemaren pieken er uitdagerend bovenuit. Vanwege de te verwachten warmte hebben we deze toch wel zware klus tot een beter moment uitgesteld.

Ons insectenhotel begint geleidelijk iets meer bezoekers te trekken. Met plezier zie ik hoe wilde bijen, vlak voor mijn neus, een passend holletje in de boomschijven zoeken. Ze zetten er hun eitjes in af en verzegelen het holletje zorgvuldig. Zonnewarmte broed de eitjes verder uit. Althans, dat is de bedoeling. De natuur heeft wel eens andere plannen. Als je goed oplet zie je dat er soms broedparasieten op de loer liggen. Zoals nu die Goudwesp die zoekend rondjes vliegt om het insectenhotel en dan neerstrijkt in de buurt van een nestbouwer. Terwijl ik toekijk schijnt de zon vluchtig op zijn lijfje dat iriserend oplicht. Nee, niet in goud maar als stralend robijn. Kop en borststuk kunnen allerlei glanzende metalliek kleuren stralen. Bij juiste belichting zien ze er uit als vliegende juwelen en behoren ze wellicht tot de mooiste gekleurde insecten van ons land. Mooi of niet, deze broedparasieten leggen op een onbewaakt moment hun eitjes stiekem in een net in gebruikgenomen nest. Hun uitgekomen parasitaire larven zullen zich straks voeden met levend vlees. Hoe de nestkamer er van binnen uitziet en hoe het broed zich er ontwikkelt onttrekt zich aan onze waarneming. Maar...met een trucje komen we daar misschien achter. Ik heb in enkele holletjes doorzichtig plastic buisjes gestoken die er uit kunnen worden getrokken. Als daar inderdaad eitjes in worden gelegd kunnen we de ontwikkeling van eitje naar larve op de voet volgen.

Vaste klus iedere week is het verwijderen van de flab in de wel. We vissen het vanuit de oever met een hark voorzichtig weg en controleren of er kleine waterbeestjes in zitten die terug naar het water moeten. Het resultaat van de schoonmaak is in de regel van korte duur, want een of twee weken later kunnen we weer aan de slag. Toch constateren we een voorzichtige afname van de snelle groei. We vertrouwen er op dat het natuurlijke evenwicht in het water na toevoeging van zuurstofplanten geleidelijk terugkeert en de overdaad aan flab eindigt.

Foto Wouter Nugteren

Ella dook direct na aankomst als een echte waterjuffer de wel in om het flab nu eens vanuit het water aan te pakken. Onbereikbaar geachte oeverdelen heeft ze succesvol geschoond. Na haar ingreep werd het water snel kristalhelder en zagen we de vele wriemelende waterbeestjes en kikkers die in de wel leven. We zouden er een inventarisatie aan moeten wijden.

De Libellenplas blijkt bij warmte het hart van de tuin te zijn. Ook vandaag veel drinkende en badende vogels, zoals dat gezellig spelende klasje van jonge Pimpelmeesjes waar we met veel plezier naar hebben gekeken. Diverse parende Azuurjuffers gezien en een Platbuik. Ook een enkel Klein geaderde witje. Vlak voor het naar huis gaan streek voor mijn neus een Eikenpage neer (Rode lijst). Zie de foto. Nooit eerder in de tuin gezien!

Foto Wouter Nugteren

Achter in de tuin prooiresten van een Bonte specht gevonden.

Als gebruikelijk een overzicht van bloeiende planten. Onderstreepte soorten zijn nieuw op genoemde locatie.

Kalkhelling: Kleine pimpernel, Hazenpootje, Gewoon biggenkruid, Beemdtkroon, Grasklokje, Wilde marjolein, Muizenoor, Kleine klaver, Kleine bevernel, Steenanjer, Geel walstro, Teunisbloem sp., Zwarte toorts, Gewone Agrimonie.

Leemhelling: Muizenoor, Steenanjer, Schapenzuring, Zandblauwtje, Sint-Janskruid, Vingerhoedskruid

Leemkuil: Smalle weegbree, Gewoon biggenkruid, Bochtige smele, Steenanjer.

Wel: Rietorchis, Waterzuring, Grasmuur, Smalle weegbree, Witte klaver, Kamgras, Gewone waterbies, Bosaardbei, Moerasrolklaver, Steenanjer, Grote kattenstaart, Blauw glidkruid, Heelblaadjes.

Veen: Oranje havikskruid, Ronde zonnedauw (niet bl.), Pitrus, Gewone dophei, Tormentil, Gewoon biggenkruid

Heide: Vingerhoedskruid, Gewoon biggekruid, Schapenzuring, Gewone dophei, Stekelbrem

Bos: Rankende helmbloem, Dagkoekoeksbloem

Libelleplas: Wataardbei, Witte waterlelie, Egelboterbloem, Grote boterbloem, Moerasrolklaver, Moerasspirea.

Humushelling: Oranje havikskruid, Dagkoekoeksbloem, Vingerhoedskruid, Braam, Kraailook, Valse salie (ook bij zithoek), Knoopkruid.

Akker: Veldzuring, Gewone margriet

Aanvullende foto's van Aad Kop:

<https://goo.gl/photos/Cpj7Bfy4mLfVqsaN8>

Heemtuinblog van woensdag 14 juni 2017.

Alweer een prachtige zomerdag vol vertier en tuinplezier.

De plenspartijen van vorige week lijken alweer lang geleden. De zomerse zon is de baas en de aarde droogt snel uit. Jammer voor de planten die dringend vocht nodig hebben, maar voordeel voor ons is dat de grassen op de paden, die na de regen van vorige week een krachtige groeispuurt kregen, gemakkelijk met de hand uit de kurkdroge grond kunnen worden getrokken. Dat komt goed uit, want met schoffelen moeten we heel voorzichtig zijn om de vele nestholletjes in de paden te sparen.

De steile wand in de leemkuil hebben we opnieuw vergoot om andere groepen wilde bijen en insecten te gerieven. Een deel van de leemkuil houden we vrij voor de ontwikkeling van pioniersvegetatie. Tussen het mos in de houtwal op de grens met de begraafplaats zie je veel (onbewoonde?) muizenholletjes die door geïnteresseerde hommels en wespen worden geïnteresseerd.

Foto Wouter Nugteren

Ons nieuwe insectenhotel lijkt goed aan te slaan. Talloze kleine tot zeer kleine wilde bijen en andere insecten vliegen rusteloos maar vastberaden heen en weer tussen de voorgeboorde nestopeningen. Zo nu en dan duikt er een fluks naar binnen om na een korte verkenning een betere plek uit te zoeken. Ze lijken kieskeurig en accepteren kennelijk alleen 5-sterrenholletjes. Ik heb geprobeerd ze te fotograferen, maar ze zijn me steeds te vlug af voor een mooie foto. Duidelijk is hun voorkeur voor oud (goed gedroogd) hout. De grote schijven van vers beukenhout laten ze op dit moment nog met rust. Als je goed naar de foto's kijkt zie je dat diverse holletjes zijn verzegeld. Moeders heeft daar aan haar plicht voldaan. Volgend jaar knaagt de nieuwe generatie beestjes zich een uitweg naar buiten.

Foto Wouter Nugteren

De tuin leeft intens. Insecten volop en overal. Vanaf de bijenschans van de burens vliegen honingbijen af en aan om bij ons water te drinken. Ze hebben in warme tijden extra vocht nodig. Bij onderhoud aan het natte vennetje lopen ze gewoonweg over je vingers en ze trekken zich niets van je aan. Vreemd genoeg zijn er vandaag weinig vlinders te zien. Vogels lijken deze ochtend de lente opnieuw te vierden. Zanglijster zingen volop, als na een regenbui.

Op zondag 16 juli om 13.00 uur zal de officiële overdracht plaatsvinden van het jubileumgeschenk (Insectenhotel) door de besturen van IVN en KNNV, gevolgd door een openbare "bijenwandeling" waarbij onze werkgroep IVN Heemtuin Educatie zal optrekken met imkers van Imkervereniging Blaricum. De plannen zijn vergevorderd. Nadere informatie volgt. Ik hoop dat jullie er bij kunnen zijn. Met het oog op de komende samenwerking hebben we na onze theepauze een kort oriënterend bezoek aan de bijenschans gebracht en allerlei interessante weetjes over honingbijen geleerd. Honingbijen en wilde bijen hebben het moeilijk, mede door een tekort aan drachtplanten. Ze hebben steun nodig van publiek en politiek. Voor de werkgroep Heemtuin Educatie is hier werk aan de winkel. Ons insectenhotel komt daarbij goed van pas. Onze website is weer actief, met dank aan Marcel Kwant.

Als gebruikelijk een overzicht van bloeiende planten. Onderstreepte soorten zijn nieuwe bloeiers op die locatie.

Bloeiende planten:

Kalkhelling: Kleine pimpernel, Hazenpootje, Gewoon biggenkruid, Beemdkroon, Grasklokje, Wilde marjolein, Muizenoor, Kleine klaver, Kleine bevernel, Steenanjer

Leemhelling: Muizenoor, Steenanjer, Schapenzuring, Zandblauwtje, Sint-Janskruid, Vingerhoedskruid

Leemkuil: Smalle weegbree, Gewoon biggenkruid, Bochtige smele

Wel: Rietorchis, Waterzuring, Grasmuur, Smalle weegbree, Witte klaver, Kamgras, Gewone waterbies, Bosaardbei, Moerasrolklaver, Steevanjer, Grote kattenstaart, Blauw glidkruid

Veen: Oranje havikskruid, Ronde zonnedaau (niet bl.), Pitrus, Gewone dophei, Tormentil, Gewoon biggenkruid

Heide: Vingerhoedskruid, Gewoon biggenkruid, Schapenzuring, Gewone dophei, Stekelbrem

Bos: Rankende helmbloem, Dagkoekoeksbloem

Libellenplas: Wateraardbei, Witte waterlelie, Egelboterbloem

Humushelling: Oranje havikskruid, Dagkoekoeksbloem, Vingerhoedskruid, Braam, Kraailook, Valse salie (ook bij zithoek)

Akker: Veldzuring, Gewone margriet

En verder:

Merel, Zanglijster, Zwartkop, Winterkoning, Boomklever, Buizerd, Tjiftjaf

Platbuik (mannetje, vrouwtje), Oeverlibel 2x, Azuurjuffer 2x, Groot koolwitje, Groene kikkers

---

Heemtuinblog van woensdag 7 juni 2017

In de nacht van dinsdag op woensdag klonk het zo veelbelovend, dat zware geruis van een lange en stevige regenbui. Ha denk je opgelucht, eindelijk water voor de heemtuin. En dat klopte.

Maar woensdagochtend was het eindelijk droog en zagen we elkaar vol werklust terug in de heemtuin. Toen we ons gereedschap pakten bleek dat het nog lang niet voldoende had

geregend. We kregen een overdosis water over ons heen en doken snel het veilige schuurtje in. Na enige tijd zijn we, na een helder moment van een van ons, naar een kroeg gevluucht. Zoiets hebben we in de loop der jaren niet eerder bij de hand gehad! Zo was onze werkdag uiteindelijk niet productief maar wel heel gezellig.

Toen het eindelijk droog leek te worden zijn we naar de heemtuin teruggekeerd. Het bleef regenen maar minder extreem, zoiets als van de regen in de drup. In de tuin hebben we nog een korte inventarisatie gedaan, een enkel noodzakelijk klusje afgehandeld, wat foto's genomen en toen zijn we naar huis afgedropen.

Foto Wouter Nugteren

Bloeiende planten:

Kalkhelling: Kleine pimpernel, Blaassilene, Ruige weegbree (RL), Gewoon biggenkruid, Beemdkroon, Gewoon reukgras, Grasklokje

Leemhelling: Muizenoor, Steenanjer, Schapenzuring, Gewoon biggenkruid, Gestreepte witbol, Vingerhoedskruid

Leemkuil: Smalle weegbree, Klein vogelpootje, Muizenoor

Wel: Rietorchis, Grasmuur, Smalle weegbree, Gewoon biggekruid, Gewone waterbies, Bosaardbei, Moeraswederik

Veen: Gewone waterbies, Oranje havikskruid, Ronde zonnedaauw (niet bl.), Pitrus, Gewone dophei, Tormentil,

Heide: Vingerhoedskruid, Klein vogelpootje, Gewoon biggekruid, Brem, Schapenzuring, Oranje havikskruid, Hazenzegge, Stekelbrem, Sint-janskruid

Bos: Rankende helmbloem, Dagkoekoeksbloem, Robertskruid

Libelleplas: Adderwortel, Kruisbladwalstro, Gele lis, Pinksterbloem, Wateraardbei, Moeraswederik, Gewone waterbies, Witte waterlelie, Rode klaver

Houtwal rechts: Vingerhoedskruid, Kleine maagdenpalm

Humushelling: Oranje havikskruid, Hondsdraf, Veldzuring, Stinkende gouwe, Dagkoekoeksbloem, Rankende helmbloem, Vingerhoedskruid

Akker: Driekleurig viooltje, Veldzuring, Gewone margriet, Inkarnaatklaver

---

Heemtuinblog van woensdagochtend 31 mei 2017

De afwezigen onder ons hebben een heerlijke ochtend gemist. Mooi, eigenlijk zomers weer.

Regelmatig een lekker zonnetje Niet te warm. Ideaal!

Bij aankomst viel direct de groene jungle op die ons de toegang tot de tuin probeerde te ontzeggen.

Met de takkenschaar heeft Kees een vrije doorgang geknipt.

De tuin ziet er droog uit. Hier en daar is al droogtestress merkbaar, zoals te zien aan de wit opgekrulde blaadjes van het Muizenoortje.

Na alle zon van de laatste tijd is het waterpeil in de Libellenplas en in de wel flink gedaald. De vennetjes stonden zelfs helemaal droog. Direct na aankomst de kraan opengezet. De bijen van de bijenschans hadden het direct door, want ze kwamen in grote aantallen langs om te drinken. De tuin is plaatselijk overwoekerd door mos. Veel omvangrijker dan het zich laat aanzien. Kurkdroog als het was liet het zich gemakkelijk verwijderen. Er onder groeide niets. Ik hield er twee manden heerlijk zacht mos aan over. Ideaal voor het legendarische Gooise matras.

De ochtend stond wat mij betreft in het teken van talloze kleine waarnemingen die het werken in de tuin zo leuk maken.

Boven de Libellenplas vlogen tientallen Azuurjuffers rond, vaak in de bekende tandemvlucht. Op de humushelling maakte een jonge Viervlek zich op om het luchtruim te kiezen. Vastgeklampt aan een hoge grasspriet liet hij zich door de zon opwarmen om even later ongemerkt te verdwijnen.

Foto Wouter Nugteren

De tuin is door zijn afwisseling een paradijs voor wilde bijen in alle soorten en maten. Ze scheerden over de paden en langs de hellingen. Kleine holletjes in het zand verraadden waar ze nesten hadden

gegraven. Op andere plaatsen zag je hoopjes lichter gekleurd zand liggen dat een holletje bedekte. Waarschijnlijk zijn er veel meer nestholletjes dan je zou denken, want toen Aad en ik vol aandacht een Bastaardzandloopkever bestudeerden, plofte op het pad, vlak voor onze voeten, een grote wilde bij neer. Het beestje schoof razendsnel wat zandkorreltjes opzij en was binnen een enkele seconde in een goed verborgen holletje verdwenen, de toegang onzichtbaar afgedekt. Niets meer van te zien! Hoe vind dat beest die plek iedere keer weer terug? Sinds de komst van het insectenhotel letten we meer op aanwezigheid van wilde bijen. Om ze extra nestmogelijkheden te bieden heeft Aad een stuk van de zonnige zijkant van de leemkuil afgestoken tot steile wand, pal in de zon. Het zou leuk zijn als ze daar nestingen bouwen.

Foto Wouter Nugteren

Meer kikkers dan verwacht hebben de beruchte voorjaarsreiger overleefd. Op de zonverwarmde keien rond de oever van de libellenplas lagen tiental jonge kikkers uit het groene kikkercomplex heerlijk maar waakzaam te zonnen. Allemaal met de kop naar het water, klaar om weg te springen. Als ze schrikken en weg duiken, schieten ze als een torpedo door het kristalheldere water. Ideaal vinden ze ook de grote bladeren van de waterlelie, maar die moesten ze woensdag delen met wat drinkende Vinkjes, een Merel en een koppeltje Pimpelmeesjes. Even later gevolgd door een Boomklever en een Bonte specht, die even te voren de Zwarte elzen aan de waterkant hadden geïnspecteerd (op Elzenhaantjes?) Het was heel gezellig in dat hoekje van de Libellenplas.

Als gebruikelijk inspecteerden Jenny en Aad de tuin op bloeiende planten. Nieuwe soorten zijn onderstreept.

Kalkhelling: Kleine pimpernel, Blaassilene, Ruige weegbree (RL), Gewoon biggenkruid, Beemdkroon, Gewoon reukgras

Leemhelling: Muizenoor, Steenanjer, Schapenzuring, Gewoon biggenkruid, Brem, Gestreepte witbol, Vingerhoedskruid

Leemkuil: Brem, Smalle weegbree, Klein vogelpootje, Muizenoor

Wel: Rietorchis, Grasmuur, Smalle weegbree, Gewoon biggekruid, Gewone waterbies, Bosaardbei, Moeraswederik

Veen: Gewone waterbies, Oranje havikskruid, Ronde zonnedauw (niet bl.), Pitrus, Gewone dophei, Tormentil,

Heide: Vingerhoedskruid, Klein vogelpootje, Gewoon biggekruid, Brem, Schapenzuring, Oranje havikskruid, Hazenzegge, Stekelbrem

Bos: Rankende helmbloem, Dagkoekoeksbloem, Robertskruid

Libellenplas: Adderwortel, Kruisbladwalstro, Gele lis, Pinksterbloem, Wateraardbei, Moeraswederik, Gewone waterbies, Witte waterlelie, Rode klaver

Houtwal rechts: Vingerhoedskruid, Kleine maagdenpalm

Humushelling: Oranje havikskruid, Hondsdraf, Veldzuring, Stinkende gouwe, Dagkoekoeksbloem, Rankende helmbloem, Vingerhoedskruid

Akker: Driekleurig viooltje, Veldzuring, Gewone margriet, Inkarnaatklaver

Overige waarnemingen:

Viervlek, net "uitgetreden" (de uitdrukking hebben we van Aad geleerd!) + nog één; Azuurjuffers, Bruine zandoogjes
Hazenkeutels, vrij vers
Boomklever, Havik, Zwartkop, Roodborst (meerdere), Koolmees familie, Heggenmus met een snavel vol insecten voor zijn kroost

---

Woensdagochtend 17 mei 2017.

De werkdag van 17 mei moest het deze keer zonder mij doen. Ik volgde een workshop "omgaan met de zeis" in Schoorl bij Landschap Noordholland. We kregen les in een prachtig bloemrijk weiland aan de voet van de duinen. De bloemen waren een lust voor het oog, maar ja, die eigenzinnige zeis moest er wel door heen...! Weg bloemen!

Het was een mooie en leerzame dag. Maaien met de zeis valt voor een ongeoefende niet mee, sowieso als het zo slopend warm is. Conclusie: maaien met de zeis doe je op een koele dag.

Het werk in de heemtuin stond bij mijn afwezigheid uiteraard niet stil. Aad melde na een heerlijke werkdag met 4 personen: alle kamers van ons nieuwe insectenhotel zijn klaar voor bewoning, paden zijn onkruidvrij en veel van onze heideplanten hebben een verjongingskuur ondergaan.

Bloeiend aangetroffen (nieuw in bloei is onderstreept) o.a.:

Bospad: Lelietje-van-dalen, Grote muur, Gele dovenetel (de echte), Bosaardbei.

Kalkhelling: Gewoon reukgras, Cipreswolfsmelk, Blaassilene (bijna), Zachte ooievaarsbek, Kleine pimpernel.

Wel: Schietwilg, véél Rietorchis blad, Smalle weegbree, Gewone waterbies, Veenpluis

Heidegebied: Brem, Muizenootje, Oranje havikskruid, Biggekruid.

Leemkuil: Klein vogelpootje, Gewone spurrie

Bos: Bosveldkers, Robertskruid, Kruipende boterbloem, Dalkruid, Rankende helmbloem, Hulst, IJle dravik.

Libellenplas: Adderwortel, Gele lis, Gewone ereprijs,

Houtwal rechts: Meidoorn bloeit volop

Humushelling: Veldzuring, Fluitenkruid, Dagkoekoeksbloem, Grote muur, Wilde hyacint, Gewoon reukgras

Akkertje: Driekleurig viooltje

Woensdagochtend 24 mei 2017

Na twee weken afwezigheid viel het me op dat het tuingroen een enorme sprong heeft gemaakt. Het prille groen van twee weken geleden heeft een deel van zijn frisheid ingeleverd. Maar de lente is goed op stoom gekomen! Bladeren en grassen zitten volop in hun voorjaarsgroeispurt en hebben de heemtuin in korte tijd overweldigd. De groene motor lijkt vanuit het niets te komen. Een maand geleden was alles nog vrijwel kaal. Het kunstje dat de natuur ons ieder voorjaar levert is indrukwekkend en went (gelukkig) nooit!

Dat groen is inderdaad prachtig, maar er is ook veel geel in de tuin! De kalkhelling bijvoorbeeld heeft een aparte sfeer. Het geel van de bloeiende Cipreswolfsmelk op de kalkhelling vervaagt na het hoogtepunt van de bloei langzaam tot een teer soort groen. De kleur en geur van het veldje geven me altijd een fijn gevoel. Heel anders is het "schrikgeel" van de Brem die nu volop in bloei staat. In de volle zon zien de fel geel bloeiende bremstuikjes er verblindend uit. Veel vriendelijker ogen de Gele lissen aan de rand van de Libellenplas. Ze groeien dicht op elkaar en vormen samen een sfeervol boeket. Vanaf de zitbank onderaan de humushelling kan je er goed van genieten.

De wel vraagt het voorjaar speciale aandacht. Het watertje, hoe mooi ook, komt maar niet tot een natuurlijk evenwicht. Iedere week moeten we er een dicht pakket flap uit vissen. Het is een hardnekkige wildgroei waartegen we nog niets hebben gevonden. Toevoeging van extra zuurstofplanten heeft tot nu toe weinig effect gehad. Er zitten veel kleine waterbeestjes in de flap die we er zorgvuldig uit halen en terugzetten in het water.

De Pimpelmeesjes zijn uitgevlogen. Een Hoornaar toonde opvallend veel belangstelling voor het nu lege nestkastje. Hopelijk vind hij elders een betere nestgelegenheid. Deze supergrote wilde bijen kunnen knap lastig zijn.

Bastaard zandloopkevers rennen overal over de paden. Ze hebben al heel wat nestholletjes gegraven.

Een grote wilde bij (waarschijnlijk een Rosse metselbij) vloog af en aan naar een holletje in het insectenhotel. Een Rosse metselbij legt meerdere broedkamers aan, deponeert daarin stuifmeel en nectar en sluit af met een scheidingswand. Tenslotte wordt ook de broedgang dichtgemetseld. Het broedsel blijft daar op kamers wonen daar tot ze volledig ontwikkeld zijn. Volgend voorjaar vliegen ze uit.

Met de "wilde" en "tamme" bijen in ons land gaat het niet best. Ze hebben aandacht en ondersteuning nodig. Het is de bedoeling dat het educatieve insectenhotel, geschenk van IVN en KNNV, op zondagmiddag 16 juli a.s. officieel door de beide besturen aan ons wordt overgedragen. Met onze burens van de bijenschans heb ik overleg gehad om er samen een mooie publieksactiviteit met het thema bijen aan toe te voegen. Daarover later meer.

Bloeiend aangetroffen (nieuw in bloei is onderstreept) o.a.:

Kalkhelling: Kleine pimpernel, Blaassilene, Zachte ooievaarsbek, Rode klaver, Ruige weegbree (RL!), Muizenoor, Cipreswolfsmelk, Bosaardbei, Robertskruid, Veldzuring

Leemhelling: Muizenoor, Steenanjer, Schapenzuring, Gewoon biggenkruid, Brem, Gestreepte witbol

Leemkuil: Brem, Smalle weegbree, Klein vogelpootje, Gewone spurrie

Wel: Rietorchis, Gewone ereprijs, Grasmuur, Smalle weegbree, Veldzuring, Gewoon biggenkruid, Gewone waterbies, Klein vogelpootje

Veen: Gewone waterbies, Oranje havikskruid, Ronde zonnedaauw (niet bl.)

Heide: Vingerhoedskruid, Klein vogelpootje, Gewoon biggenkruid, Brem, Schapenzuring, Oranje havikskruid, Hazenzegge (?)

Bos: Rankende helmbloem, Dalkruid, Dagkoekoeksbloem, Robertskruid, Hulst

Libelleplas: Gewone ereprijs, Adderwortel, Kruisbladwalstro, Gele lis, Pinksterbloem, Wateraardbei, Moeraswederik

Houtwal rechts: Mispel, (Kleine maagdenpalm

Humushelling: Oranje havikskruid, Hondsdraf, Veldzuring, Gewoon barbarakruid, Fluitenkruid, Stinkende gouwe, Dagkoekoeksbloem, Rankende helmbloem

Akker: Driekleurig viooltje, Klein vogelpootje, Gewone spurrie, Veldzuring

Houtwal links: Roze winterpostelein

Verder gezien in de tuin o.a. Groene kikkers, Steenhommel, Azuurjuffer.

Woensdagochtend 10 mei 2017

Na een fijne vakantie, wat verloren schermutselingen met beschikbare tijd en enig gebrek aan inspiratie, neem ik de het toetsenbord weer op voor mijn wekelijkse terugblik op de werkochtend in de heemtuin.

Direct bij de start van het werkseizoen, begin april, is het onderhoud goed van de grond gekomen. De tuin ziet er uit als een plaatje. Als de zon er even over schijnt is de tuin overweldigend. Ik ontving van

bezoekers diverse complimenten voor de mooie sfeer die er heerst. Een sfeer die we als heemtuinvrijwilligers samen hebben opgebouwd!

Er bloeit momenteel nog niet zo veel, maar het heldere jonge groen in de tuin maakt dat meer dan goed. De cipreswolfsmelk op de kalkhelling is nu de meest opvallende bloeier. Als je er langs loopt of met je handen de lucht er boven in beweging brengt komen de heerlijkste geuren vrij. Door de relatieve kou zijn er maar weinig insecten te zien: wat hommels en andere wilde bijen en een enkele vlinder waaronder een hyperactief op dames jagende oranjetipje.

Mei is dé tijd voor vogelzang. Alle buurtvogels sloven zich uit, maar het vogelkoor wordt overtuigend geleid door enkele zanglijsters. Ik zag en hoorde afgelopen woensdag van heel nabij een paartje goudvinken, een feest om die kleurige vogels tussen de bomen te zien. In de verte klonk zo nu en dan even een raaf. In het nestkastje bij de zitgelegenheid zitten jonge pimpelmezen. Beide ouders vliegen af en aan.

De paden zijn weer op breedte gemaakt en ik zag de eerste bastaardzandloopkevers al over de paden rennen. Ze zullen binnenkort hun holletjes graven. De paden zijn onkruid vrij gemaakt, maar het zal een hele toer zijn om ze zo te houden.

Het snoeien en kappen vorig jaar van diverse bomen die teveel schaduw gaven heeft duidelijk meer licht op de bodem gebracht. Een belangrijke verbetering.

Het straffe maaregime op de humushelling laat succes zien. Er komt meer variatie in de begroeiing ! Kweek lijkt op z'n retour.

Foto Aad Kop

De laatste twee weken hebben we verder gewerkt aan ons nieuwe insectenhotel, geschenk van onze vorig jaar jubilerende IVN (50 jaar) en KNNV (100 jaar) afdelingen. Het is een indrukwekkend gevaarte geworden waar een hele stad aan beestjes een thuis kan vinden. De huisvesting hebben we uitgebreid door in de boomschijven extra gaten (hotelkamers) te boren met een doorsnede van 30 tot 100 mm. Maar het gaat ons niet alleen om wilde bijen. Tussen de opgestapelde bakstenen en dakpannen, dennenappels en vliertakken verwelkomen we graag ook ander gespuis. Ze zullen in de loop van de tijd hun plekje wel vinden. Dit insectenhotel is een prachtig educatief project waar we veel plezier van zullen hebben. Overigens verkiest 70% van de wilde bijensoorten een eigen holletje in de grond.

De afgelopen winter heb ik nieuwe educatieve panelen gemaakt ter vervanging van de panelen die vorig jaar door onbekenden zijn vernield. De nieuwe borden heb ik inmiddels geplaatst en ze vertellen hun boodschap al aan het publiek.

Jenny en Aad hebben met hun notitieblok in de hand bloeiende planten geïnventariseerd. Er zullen de komende tijd nog veel soorten volgen.

Oogst van de laatste weken:

Bospad: Lelietje-van-dalen, Grote muur, Gele dovenetel (de echte). (Doronicum/Hartblad zonnebloem nog niet gevonden, hoop dat ie er nog opkomt)
Kalkhelling: Gewoon reukgras
Wel: Schietwilg, véél Rietorchis blad, Vrouwenmantel steekt zijn kop weer op – afschieten?
Heidegebied: Brem, Muizenootje
Leemkuil: Vogelpootje
Bos: Bosvelkers, Robertskruid, Kruipende boterbloem
Libellenplas: Waterdrieblad, tweede bloem! Adderwortel
Houtwal rechts: Meidoorn bijna open
Humushellig: Veldzuring, Fluitenkruid, Dagkoekoeksbloem, Grote muur, Wilde hyacint, Gewoon reukgras
Akkertje: Driekleurig viooltje

Vogels gehoord/gezien: Winterkoning, Vink, Tjiftjaf, Grote bonte specht, Roodborst, Merel, zanglijster Pimpelmees, Boomklever, Gaai, Tuinfluiter, Koolmees, Wilde eend, Goudvink, Havik, Buizerd.

Woensdagochtend 29 maart 2017

Met al die warme en zonnige dagen kon het niet uitblijven: Het lentegevoel dreef ons onweerstaanbaar naar de heemtuin.

Het nieuwe werkseizoen begon op woensdag 28 maart met een werkbespreking ten huize van Jeltje. De complete ploeg was aanwezig. Het was fijn om elkaar weer te zien en te spreken onder het genot van koffie/thee en de heerlijke appeltaart van Jeltje. We bespraken het nieuwe werkseizoen, maakten plannen en deelden inzichten. De lijst “Vaste werkzaamheden bij constantie van beheer” kan weer met enkele welkome ideeën en inzichten worden uitgebreid. De geactualiseerde lijst zal worden opgehangen in het schuurtje.

Dit weekbericht is geen verslag van de vergadering, maar één nieuwtje mag niet onvermeld blijven: Het insectenhotel, jubileumgeschenk van IVN en KNNV, is in productie genomen en wordt waarschijnlijk eind mei geplaatst en aan ons overgedragen. De datum staat nog niet vast. Het insectenhotel zal een waardevolle aanwinst zijn voor de tuin.

Na afloop van de vergadering samen naar de heemtuin gegaan voor een rondgang. En dat werd genieten. De tuin vergroent razendsnel. Overal zijn bloemen en bloemknoppen te zien die het voorjaar uitbundig toejuichen. Je kunt ze haast horen!

Als hij zich stil had gehouden hadden we de haas beslist niet ontdekt. Toch ging hij er vandoor, relaxt, helemaal in de sfeer van de meditatieve rust die de heemtuin kenmerkt. Dat geldt ook voor het wilde eendenkoppeltje dat ieder voorjaar in de tuin bivakkeert.

We vonden in de Libellenplas maar een beetje kikkerdril. Helaas niet in de grote klompen van vroeger jaren. Net als vorig jaar heeft een reiger dit voorjaar slachtingen aangericht onder de kikker- en salamanderpopulatie. Het beest is zelfs waargenomen met 5 of 6 salamanders gelijktijdig in zijn snavel! Snackbar!

Foto Wouter Nugteren

Na een inspirerend inspectierondje terug naar huis. Bij goed weer begint volgende week het echte werk! Met dood blad verwijderen...

Lijst bloeiende planten van woensdag 29 maart, opgesteld door Jenny.

Bospad: Vinger helmbloem, kleine maagdenpalm, bosanemoon, wilde narcis, grote veldbies

Humushelling: Gewoon speenkruid, bosanemoon, wilde narcis, hondsdrif

Houtwal rechts: Sleedoorn, kleine maagdenpalm

Libellenplas: Dotterbloem

Heidegebied: Gaspeldoorn

Bos: Paarse dovenetel, bosvergeet-mij-nietje, bosanemoon

Wel: Heermoes, dotterbloem, gewone veldbies

Leemkuil: Gewone veldbies, boswilg

Houtwal links: Maarts viooltje, kleine maagdenpalm, witte klaverzuring

Vogels: Tjiftjaf, vink, roodborst, koolmees, pimpelmees, winterkoning, grote bonte specht, zwarte kraai

En verder: Kikkerdril, Schaatsenrijders, Konijn en Honingbijen drinkend in de plas